

A Habsburg Monarchia a XVIII. században (Magyarország története 1703–1848)

2024/2025. tanév, II. félév | <http://seraphin.hu/btk>

Témakörök

1. A Rákóczi-féle felkelés és függetlenségi háború történetének mozzanatai.
2. III. Károly és kora. Egy kiegyezés és eredményei.
3. A XVIII. század nagy háborúi (török háborúk, osztrák örökösödési háború, hétéves háború)
4. Mária Terézia országlása. Békés gyarapodás ellentmondásokkal.
5. Élet a katonai határőrvidékeken.
6. Nemzetiségek a XVIII. századi Magyar Királyságban.
7. A felvilágosult abszolutizmus az összetett monarchiában (II. József, II. Lipót).
8. II. József magyarországi és erdélyi uralkodásának helyi mozzanatai.
9. II. Lipót uralkodása. Magyarország a napóleoni háborúkban.
10. I. Ferenc és kora (jakobinus mozgalom, a kor nádorai, reformországgyűlések)
11. Erdély a XVIII. századi történetének sajátosságai
12. A felekezeti és a rendi politika, valamint az érdekérvényesítés szinterei (a diéta és a vármegyegyűlések helye és szerepe).
13. A barokk katolicizmus kiteljesedése, felekezeti és kultúra.
14. Művelődés, útleírások, naplók, külföldiek Magyarországról, magyarok külföldről.

Feladatok

1. Olvasni: Mária Teréziáról szóló gyászbeszéd [kis felbontású változat](#), [nagyobb felbontású változat](#).

Kérdések: Ki a beszéd írója? Keressenek a világhálón minél több adatot az életéről!

Mi biztosította a szerző szerint Mária Terézia uralmát?

Milyen érdemeket tulajdonít a királynőnek?

Gyűjtsék ki a beszédből a megemlített személyeket!

Mely konkrétan azonosítható történelmi eseményeket említi a beszéd írója?

2. Az alábbi [kéziratos táblázatban](#) található helynevek azonosítása, valamint a raktározott tételek megfejtése. A helynevek azonosításához használható: [Lipszky János: Repertorium locorum...](#)

3. Az alábbi dokumentumban található magyarországi és erdélyi alakulatok állomáshelyeit gyűjtsék ki, szorgalmasabbak térképen is ábrázolhatják! [Geschichte und Bildliche Vorstellung der Regimenter des Erzhauses Oesterreich](#)

4. Keressenek irodalmat, adatokat báró borbereki Alvinczi József tábornok életéről!

5. Olvasni: [Paár Ádám: Kurucok és labancok: a valóság a legendák mögött](#), [Máthé Áron: Egy kuruc országban mi a szerepük a labancoknak?](#) Egy oldalnyi terjedelmű fogalmazásban foglalják össze a saját álláspontjukat, értsenek egyet és/vagy vitatkozzanak a fenti két írással!

6. A fenti témakörökből két szabadon választotthoz kapcsolódó minimum 20 perces referátum tartása megbeszélte időpontban.

7. Szemináriumi dolgozat készítése a referátum témájából minimum 10 oldal terjedelemben.

Ajánlott szakirodalom

BÁCSKAI Vera, *Városok Magyarországon az iparosodás előtt*, Budapest, Osiris, 2002.

H. BALÁZS Éva, *A szabadkőművesség a XVIII. században*, Világosság, 18(1977)/4, 216–223.

BARTA János, *A tizennyolcadik század története*, Budapest, Pannonica, 2000.

BÁNKÚTI Imre, *A kuruc függetlenségi háború gazdasági-pénzügyi alapjai = Az államiség megőrzése:*

- tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról*, szerk. CZIGÁNY István, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2002, 65–97.
- F. CSANAK Dóra, *Két korszak határán. Teleki József, a hagyományörző és a felvilágosult gondolkodó*, Budapest, Akadémia, 1983.
- ECKHART Ferenc, *A Bécsi udvar gazdaságpolitikája Magyarországon, 1780–1815*, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1958.
- FORGÓ András, *A kései konfesszionális magyarsági jellegzetességeiről*, *Korall*, 15(2014)/57, 92–109.
- FORGÓ András, *Az egyházi középréteg politikai szerepvállalása a török kiűzése után = Padányi Biró Márton veszprémi püspök emlékezete*, szerk. HERMANN István, Veszprém, Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára, 2014, 25–38.
- FORGÓ András, *Egyház, Rendiség, Politikai kultúra. Papok és szerzetesek a 18. század országgyűlésein*, Budapest, Szent István Társulat, 2017.
- FORGÓ András, 'Vajon az igaz katolikusnak szabad-e a hamis vallásban lévőket megszenvedni?' *Katolikus tolerancia a jozefinizmus korában = Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18-20. századi Magyarországon*, szerk. BÁRTH Dániel, Budapest, ELTE BTK Folklore Tanszék, 2013, 154–177.
- GERGELY András, *19. századi magyar történelem: 1790–1918*, Budapest, Korona, 1998.
- GERGELY András, *Széchenyi István*, Budapest, Új Mandátum, 1998.
- GUITMAN Barnabás, *Vallási törésvonalak a Rákóczi-felkelés idején*. *Magyar Szemle* 28 (2019)/11-12 36–44.
- Magyarország története a 19. században*, szerk. GERGELY András, Budapest, Osiris, 2003.
- Az ónodi országgyűlés háromszázadik évfordulójára*, *Hadtörténelmi Közlemények* 120(2007)/4
- HÓMAN Bálint, SZEKFŰ Gyula, *Magyar történet III-IV*, Budapest, 1935.
- KALMÁR János, *A Kollonich-féle Einrichtungswerk és a 18. századi bánási berendezkedés*, *Századok*, 125(1991)/5-6, 489–499.
- KALMÁR János, *III. Károly magyar király kormányzási elveiről = Európa vonzásában: emlékkönyv Kosáry Domokos 80. születésnapjára*, szerk. GLATZ Ferenc, Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 1993, 81–84.
- KALMÁR János, *A Magyar Királyság kormányzati helyzete a Habsburg Birodalomban = Ezredforduló – századforduló – hetvenedik évforduló: ünnepi tanulmányok Zimányi Vera tiszteletére*, szerk. ÚJVÁRY Zsuzsanna J., Piliscsaba, PPKE BTK, 2001, 139–146.
- Katolikus megújulás és a barokk Magyarországon: különös tekintettel a Dél-Dunántúlra (1700–1740)*, szerk. GÖZSY Zoltán, VARGA Szabolcs, VÉRTESI Lázár, Pécs, 2009. (Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis, 7.)
- KATUS László, *A modern Magyarország születése: Magyarország története 1711–1914*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2012. 3., jav. átdolgozott kiadás.**
- KÓNYA Péter (szerk), *Az Országgyűlés 1715-ben és a magyar társadalom a 18. században*, Eperjes, 2016.
- KOSÁRY Domokos, *Értelmiség és kulturális elit a XVIII. századi Magyarországon*, *Valóság*, 24(1981)/2, 11–20.
- KOSÁRY Domokos, *Magyarország a 17–18. század fordulóján - a régi és új határán*, *Századok*, 124(1990)/1, 126–138.
- KÖPECZI Béla, *A Rákóczi szabadságharc külpolitikája és a francia-bajor kapcsolat = Az államiság megőrzése: tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról*, szerk. CZIGÁNY István, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2002, 8–28.
- Erdély története: három kötetben*, szerk. Köpeczi Béla, Budapest, Akadémiai, 1986.**
- Magyarország története: tíz kötetben*, szerk. Pach Zsigmond P., Budapest, Akadémiai, 1980. 4,1-2, 5,1-2 (1686–1790; 1790–1848)**
- SZIJÁRTÓ M. István, *A diéta: a magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*, Budapest, Osiris, 2005.
- Politikai elit és politikai kultúra a 18. század végi Magyarországon*, szerk. SZIJÁRTÓ M. István, SZÜCS Zoltán Gábor, Budapest, ELTE Eötvös, 2012.
- TÜSKÉS Gábor, KNAPP Éva, *Népi vallásosság Magyarországon a 17–18. században források, formák, közvetítők*, Budapest, Osiris, 2001.
- VARGA János, *Jobbágrendszer a magyarországi feudalizmus kései századaiban, 1556–1767*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969.

- VARGA J. János, *Berendezkedési tervezetek Magyarországon a török kiűzésének időszakában. Az „Einrichtungswerk”*, Századok, 125(1991)/5-6, 449–488.
- R. VÁRKONYI Ágnes, *Jobbágypolitika Rákóczi államában = Mályusz Elemér emlékkönyv: társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok*, szerk. BALÁZS Éva H., FÜGEDI Erik, MAKSAY Ferenc, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984, 415–439.
- R. VÁRKONYI Ágnes, *A király és a fejedelem. II. Rákóczi Ferenc és I. József és az európai hatalmi egyensúly 1676–1711 = Jubileumi csokor Csapodi Csaba tiszteletére: tanulmányok*, szerk. ROZSONDAI Marianne, Budapest, Argumentum, 2002, 321–350.
- VERESS D. Csaba, *Napoleon hadai Magyarországon, 1809*, Budapest, Zrínyi, 1987.

Forráskiadások

Magyar történeti szöveggyűjtemény: 1526–1790, szerk. Sinkovics István, Budapest, Tankönyvkiadó, 1968. II.

Magyarország története a 19. században: szöveggyűjtemény, szerk. Pajkossy Gábor, Budapest, Osiris, 2003.

APOR Péter, *Metamorphosis Transylvaniae: azaz Erdélynek változása, 1736*, Budapest, Magyar Helikon, 1972.

AUGUSTINI AB HORTIS Sámuel: *A magyarországi cigányok mai állapotáról, különös szokásairól és életmódjáról, valamint egyéb tulajdonságairól és körülményeiről (1775-1776)*. Szerk. és a bev. Deáky Zita és Nagy Pál. Budapest-Gödöllő, 2009.

Kossuth Lajos összes munkái, szerk. Barta István, Sinkovics István, Pajkossy Gábor, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1948. I–XV. köt.

BÉL Mátyás, *Magyarország népének élete 1730 táján*, Budapest, Gondolat, 1984.

BENDA Kálmán, KENÉZ Győző, *Mercurius Veridicus 1705–1710*, Budapest, Magyar Helikon, 1979.

Magyar emlékirók, 16-18. század, szerk. Bitskey István, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982. (Bethlen Kata Önéletírása)

CSEREI Mihály, *Erdély históriája, 1661–1711*, szerk. Bánkúti Imre, Budapest, Európa, 1983.

Széchenyi István válogatott művei, szerk. Gergely András, Spira György, Sashegyi Oszkár, Budapest, Szépirodalmi, 1991.

GÖMÖRI György, *Angol és skót utazók a régi Magyarországon (1542–1737)*, Budapest, Argumentum, 1994.

KÖLCSEY Ferenc, *Országgyűlési napló*, szerk. Völgyesi Orsolya, Budapest, Universitas, 2000. (Kölcsey Ferenc minden munkái)

Rákóczi tükör; naplók, jelentések emlékiratok a szabadságharcról., kiad. Köpeczi Béla, R. Várkonyi Ágnes, Budapest, Szépirodalmi, 1973.

MIKES Kelemen, *Törökországi levelek: és Misszilis levelek*, kiad. Hopp Lajos, Budapest, Akadémiai, 1966.

RÁKÓCZI Ferenc, *Vallomások, emlékiratok*, szerk. Hopp Lajos, Budapest, Szépirodalmi, 1979.

Kazinczy Ferenc válogatott művei, kiad. Szauder Mária, Budapest, Szépirodalmi, 1979. (Pályám emlékezete)

Magyar gondolkodók 17. század., kiad. Tarnóc Márton, Budapest, Szépirodalmi, 1979. (BETHLEN Miklós, *Olajágot viselő Noé galambja (1704)*; II. RÁKÓCZI Ferenc, *Breznai Kiáltvány (1703)*; RÁDAY Pál, *II. Rákóczi Ferenc Kiáltványa (1703-1704)*).

TESSEDIK Sámuel, BERZEVICZY Gergely, *A parasztok állapotáról Magyarországon*, Budapest, Gondolat, 1979.

TOLNAI Gábor (ed.): *Egy erdélyi gróf a felvilágosult Európában (Teleki József utazásai 1759–1761)*. Régi magyar prózai emlékek (7). Budapest, Akadémiai, 1987.

Tüskés Gábor (et al. ed.): *Magyarországi gondolkodók - 18. század I–II*. Budapest, 2010/2015.

WESSELÉNYI István, *Sanyarú világ: napló 1703–1708*, kiad. Magyar András, Bukarest, Kriterion, 1983. I–II. köt.

XAVERIUS VIZI Ferenc, *Felséges Maria Theresia ... gyászos koporsója felett való prédikáció ...*, Nagyszében, 1781.